

ההבדלה לא ניתקנה אלא על היין, ואילו קידוש אפשר לעשות גם על הפת.

הלכך, אומר תחילה קידוש, ואח"כ נר, יין והבדלה לבסוף — ככל מוצאי שבת.

[ואעפ"י שתמיד בהבדלה אומרים יין לפני נר. כאן, שיש גם קידוש, אם יעשה כן עלולים לטעות שהיין בא רק לצורך הקידוש הסמוך ולא להבדלה, ולכן צריך לסומכו להבדלה. מה שאין כן בשאר הבדלה, שאין עמה קידוש].

ורבנן אמרי: קינ"ה.

שגם הם סוברים כרב, שקידוש קודם להבדלה, וגם סוברים כלוי שצריך לסמוך את היין להבדלה יותר מלקידוש. אלא, שאינם רוצים לשנות מסדר ההבדלה הרגיל. הלכך, אומר קודם קידוש ואח"כ יין, נר, הבדלה, כבכל מוצאי שבת.

או שטעמם משום שהם סוברים כרבה, שצריך להרחיק הקידוש מהבדלה [אלא שלדעתם הקידוש קודם להבדלה כרב].

הלכך, מקדים את הקידוש לפני היין, כדי שהיין והנר יהיו בין הקידוש להבדלה,

ושמואל אמר: ינח"ק. שהוא סובר שהבדלה קודמת לקידוש, כדמפרש לקמן: משל למלך שיוצא ושליט נכנס מלווין קודם את המלך ואח"כ יוצאים לקראת השלטון. כך השבת חשובה מיום טוב, ומלווין אותה קודם בהבדלה. הלכך אומר יין נר הבדלה, לפי הסדר שבכל הבדלה, ואח"כ קידוש.

קג-א **ורבה אמר: ינח"ק.** דסבירא ליה כשמואל, שהבדלה קודמת לקידוש. אלא שאין נכון לסמוך הבדלה לקידוש היות שהם סותרים זה את זה, כי בקידוש מקדשים את היום טוב, ואילו בהבדלה מורידים אותו ל"קודש קל" [שהרי כל ענינה של ההבדלה היא להבדיל בין קדש לחול, וגם יום טוב לגבי שבת נחשב לקדושה פחותה]. ולכן הוא מפסיק בין ההבדלה לקידוש בברכת הנר.

ומכל מקום, ברכת היין היא בראש כולן, משום שהיא תדירה. ונמצא שהסדר הוא: יין, הבדלה, נר, קידוש.

ולוי אמר: קני"ה.

דסבירא ליה כרב, דקידוש קודם להבדלה. אלא שאין ראוי לומר ברכת היין בתחילה, כיון שתהיה ברכת היין רחוקה מההבדלה, ואז אין ניכר שמבדיל על היין. והרי עיקר

האמוראים ברכת הבשמים לפי שאין מברכים על הבשמים במוצאי שבת שהוא יום טוב שהרי טעם הבשמים משום איבוד הנשמה יתירה וביו"ט יש גם כן נשמה יתירה.

והקשו עליו התו' דאם כן במוצאי יו"ט אמאי לא מברכים על הבשמים. ולכן הם מתרצים דביו"ט באמת אין נשמה יתירה ומה שאין מברכים על בשמים במוצאי שחל בו יו"ט משום ששמחת יו"ט והאכילה והשתיה משיבים

את הנפש כמו בשמים. תוד"ה רב. והראשונים הביאו משמו של רש"י טעם שלא להריח בשמים כשחל ביום טוב, גזירה שמא יקטום. מרדכי ביתה פ"ד סי' תרנ"ג ועוד ראשונים.

ובשם ר"ת כתבו שאמנם גם במוצאי שחל ביו"ט מריחים בשמים ומה שלא הזכירו זאת האמוראים לפי שאין צריך לחזור אחר הבשמים. אור זרוע סי' צ"ב.

אמר רבי חנינא: משל דרבי יהושע בן חנניה, שמקדים הבדלה לקידוש, דומה למלך שיוצא ואפרכים שליט, שהוא נחות בדרגתו מהמלך] נכנס. מלווין את המלך תחילה, ואחר כך יוצאים לקראת אפרכים.

כך מלווין קודם את השבת בהבדלה, ואח"כ אומרים קידוש של יום טוב.

והוינן בה: מאי הוי עלה מהי ההלכה במחלוקת דלעיל?

אביי אמר: יקזנ"ה.

רבא אמר: יקנה"ז.

ששניהם סוברים כרב, שאומר יקנ"ה, ולא נחלקו אלא כשיש גם ברכת זמן.

אביי סבר ברכת שהחיינו אומרה מיד אחר קידוש לפני הבדלה, לפי שהקידוש גורם לשהחיינו, שאם לא היה הקידוש לא היה שהחיינו. אבל הבדלה אינה שייכת לשהחיינו, שהרי גם כשאין הבדלה אומרים זמן.⁽²⁾

ורבא סובר שכמו שברכת שהחיינו היא תמיד אחר הקידוש כך היא גם אחר הבדלה. וטעם הדבר, לפי שברכת שהחיינו עיקרה לא נתקנה דוקא על הכוס, אלא יכול לאומרה גם בשוק, הלכך אומרה לבסוף.

וירחקו זה מזה ככל האפשר [והיין קודם לנר כבכל הבדלה], ולבסוף הבדלה.

מר בריה דרבינא אמר: נקי"ה.

דסבר כרב, שקידוש קודם להבדלה. וגם שצריך לסמוך יין להבדלה. אלא, שהנר צריך להיות קודם קידוש כמו שהוא קודם להבדלה בכל מוצאי שבת. וטעם הדבר, מפני שנהנה מהאור תחילה. ולכן הוא קודם גם לקידוש. והסדר הוא, אם כן: נר, קידוש, יין, הבדלה.

מרתא אמר משמיה דרבי יהושע: ניה"ק [לא נתבאר טעמו בדברי הראשונים].⁽¹⁾

שלח ליה אבוה דשמואל לרבי: ילמדנו רבינו: סדר הבדלות — היאך היא ביו"ט שחל במוצ"ש?

שלח ליה: כך אמר רבי ישמעאל בר רבי יוסי, שאמר משום אביו, שאמר משום רבי יהושע בן חנניה: נהי"ק.

שסבר הבדלה קודמת לקידוש, ומקדים ברכת הנר לפני הבדלה כדי שברכת היין תהא בין הבדלה לקידוש, וסמוכה לשניהם לפי ששניהם ניתקנו על היין. מה שאין כן ברכת הנר שאינה דוקא על היין, שהרי כשאין לו יין יכול לאומרה בפני עצמה.

2. רשב"ם. ובצל"ח כתב טעם לדברי אביי משום שברכת הזמן אינה על הרגל בלבד אלא גם על כל המצוות שבסעודה, כמו מצה בליל פסח ושיבת סוכה בליל סוכות, שעיקרה בשעת אכילה, ולכן צריך להסמיכה לקידוש, שגם היא שייכת לסעודה, שאין קידוש אלא במקום סעודה. ולפי"ז בשאר המועדות מלבד פסח

1. יש שכתב הטעם, שהוא סובר שהבדלה קודמת לקידוש והיין קודם לשניהם כבכל פעם. אלא שכאן הנר קודם לכל כדי שלא להפסיק בין ברכת היין לקידוש. שרק לגבי הבדלה אין הנר נחשב להפסק בין היין להבדלה, לפי שהוא חלק מן ההבדלה. אבל לגבי קידוש, שהנר אינו שייך לו חשיב הפסק. דברי פנחס.

לפי שנהנה ממנו מיד עם הבאתו, והבדלה בסוף כדי לאחר מה שיותר את יציאת השבת.

אלא שנחלקו לגבי מזון ובשמים, לבית שמאי מקדימין את המזון לפי שנתחייב בו תחילה, ולבית הלל יש לסמוך את ברכת הבשמים לברכת הנר לפי ששתיהן קשורות בענין שבת. [רע"ב ותפא"י ברכות פ"ח מ"ה].

הרי שלדברי הכל הנר קודם לבשמים, ואם כן, למה ברכת קודם על הבשמים?

עני רבא בתריה השיב לו רבא, ואמר: זו — דברי רבי מאיר היא! שסתם משנה כוותיה, והוא סובר שבכך נחלקו בית שמאי ובית הלל.⁽³⁾

אבל רבי יהודה אומר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחילה, כיון שבגמר סעודתו מיד הוא מתחייב בברכת המזון, ואין מעבירין על המצוות. ועל הבדלה שהוא בסוף.

על מה נחלקו? על המאור ועל הבשמים — איזה מהם קודם.

ומסקינן: **והלכתא כרבא!** הן ביחס למחלוקתו עם אביו, והן לגבי המחלוקות דלעיל.

רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא, במוצאי שבת רגיל. אייתו לקמיהו הביאו לפנייהם מאור ובשמים.

בריך רבא אבשמים ברישא, והדר בריך אמאור, כמנהגנו בהבדלה.

אמר ליה רב הונא בר יהודה לרבא: והא בין בית שמאי ובין בית הלל סברי שמברך על מאור ברישא, והדר אבשמים?

ומאי היא? היכן מצינו שאמרו כך?

דתנן במסכת ברכות: בית שמאי אומרים: מי שאכל סעודה שלישית בשבת והמשיך בסעודתו עד מוצאי שבת, ואין לו אלא יין אלא כוס אחד בלבד, שהדין הוא שמבדיל על הכוס של ברכת המזון, סדר הברכות הוא כך: נר, ומזון [ברכת המזון], בשמים והבדלה.

ובית הלל אומרים: נר, ובשמים, מזון והבדלה. שלדברי שניהם הנר הוא תחילה

ואמר רבי יוחנן, שרבא אמר לו שזה המשך המשנה עצמה שזו דברי ר"מ. ומיושב בזה מה דנקט האי לישנא "עני רבא" ולא "אמר ליה רבא". שבאמת גם רב הונא ידע שרבי יהודה חולק על המשנה בכיבור מחלוקת ב"ש וב"ה, אלא שהוא סבר שיש לפסוק כמשנה זו הואיל והיא סתם משנה. ועל זה "עני רבא בתריה", כלומר המשיך על דברי רב הונא והוסיף ללשון המשנה "זו דברי ר"מ". וממילא אין זו סתם משנה ואפשר לפסוק כרבי יהודה. קרבן תודה.

וסוכות מודה אביו לרבא שברכת הזמן היא בסוף.

ועוד כתב שם שנראה לו יותר מזה דאביו פליג רק בליל ראשון של פסח שאז ברכת שהחיינו מוסבת גם על מצות ארבע כוסות, ולכן צריך להסמיך הברכה לקידוש, שהוא אחד מהארבע כוסות. צל"ח לעיל קב ב על תוד"ה דאית ליה.

3. רשב"ם. ויש שפירש על פי דברי התוס' בד"ה

בית שמאי אומרים: מאור, ואחר כך בשמים.⁽⁴⁾

ובית הלל אומרים: בשמים, ואחר כך מאור.

ואמר רבי יוחנן: נהגו העם כבית הלל ואליבא דרבי יהודה, שבשמים קודם למאור, ואף אני נוהג כן.

רבי יעקב בר אבא איקלע לבי רבא בסעודת שבת. חזייה, ראהו, דבריד בורא פרי הגפן אכסא קמא, על הכוס הראשונה ששותה בתוך סעודתו,⁽⁵⁾ והדר בריך אכסא דברכתא, ושוב בריך על כוס של ברכת המזון, לאחר ברכת המזון, כמו שאנו נוהגין, ואישתי.

אמר ליה רבי יעקב בר אבא: למה לך כולי האי לברך שוב על כוס של ברכת המזון? הא בריך לן מר הדא זימנא?!

אמר ליה רבא: כי הוינן בי ריש גלותא — הכי עבדינן!

אמר ליה רבי יעקב בר אידי: תינה בי ריש גלותא, דהכי עביד משום דספק מויתי לן ספק לא מויתי לן, אין המסובין יודעין אם

יביאו להם יין נוסף לשתות ולא נתכוונו בשעת ברכה על הכוס הבא ולכן הם צריכים לברך על כל כוס שיביאו לפנייהם, לפי שכל כוס נוסף הוא כתחילת סעודתו.⁽⁶⁾

אבל הבא, הא מנח כסא קמן, ודעתן עילויה. שאנו מתכוונים לשתותו אחר ברכת המזון, ולמה לך לברך עליו שוב?

אמר ליה רבא: אנא — עבדי כתלמידי דרב!

דרב ברונא ורב חננאל, תלמידי דרב, הווי תבי בסעודתא. קאי עלייהו עמד עליהם, קג-ב והיה משמש לפנייהם, רב יבא סבא.

אמרו ליה: הב לן כוס יין, וניבריד עליו ברכת המזון!

לפוף, לאחר מכן, נמלכו ואמרו ליה: הב לן כוס יין ונישתי תחילה, קודם שנברך.

אמר להו רב יבא סבא: כיון דאמריתו "הב לן וניבריד" — איתפרא לנו למישתי עד לאחר ברכת המזון.

מאי טעמא? משום דאסחיחו דעתייכו. שעל ידי שאמרתם "הב לן וניבריד" הסחתם

4. טעמם של בית שמאי להקדים מאור לבשמים, לפי שהמאור נהנה ממנו מיד לפיכך ראוי לברך עליו לאלתר. וב"ה סברי שהבשמים קודמים לפי שהם באים לכבודה של שבת משום איבוד הנשמה יתירה. ריטב"א ברכות נב. ב.

5. התוס' בד"ה בריך, כתבו דהיינו כוס של קידוש. ורש"י כתב סתם "אכסא קמא כשמתחיל לשתות". וכונתו גם כן לכוס של קידוש שהרי הוא צריך לקדש במקום סעודה. ועוד אפשר לומר שרש"י סבר שהמעשה היה בסעודה

6. הרשב"ם. וכתבו התוס' דמשמע מדבריו שהיו מברכין גם בתוך הסעודה על כוס וכוס. והקשו עליו דמשמע שבבי ריש גלותא היו עושין כרבא שלא היה מברך רק על כוס ראשון ועל כוס של ברכת המזון ולא על כל כוס וכוס. ולכן הם מפרשים שגם בבי ריש גלותא לא בירכו על כל כוס כי ידעו שיתנו להם יין כל צרכן בסעודה,